

IN MEMORIAM HERMAN FADDEGON

*Mijn broer Gerard, mijn schoonzuster Chris,
mijn neven en nichten, vrienden van Herman
Faddegon,*

Wanneer het stoffelijk overschot van een lieven doode ons verlaat, is dat een hard oogenblik, en ons gemoed verlangt, dat er in dat oogenblik zal weerklinken een menschelijke stem, het woord van een vriend. Ik dank u ervoor, dat gij dit woord aan mij gegeven hebt.

De mensch beschouwt van nature het leven als een goed, als iets begeerlijks; en, in het leven geplaatst, verlangt hij ernaar, dit bezit te behouden en te bevestigen. Anderzijds begrijpen wij, dat het leven niet bestaan kan zonder den dood; immers een allerhoogst geluk is ons door dezen dood gekocht; het ontvangen van kinderen, de opvoeding van kinderen zou ondenkbaar zijn, als niet te hunner tijd de ouderen voor de jongeren plaats maakten.

Maar onbegrijpelijk en raadselachtig lijkt het ons, wanneer een jong leven uit ons midden wordt weggenomen, en dat, voorzoover wij in onze kortzichtigheid kunnen zien, zonder reden of doel; wanneer beloften, ons gedaan door een goed karakter, door ernst, ijver en aanhankelijkheid, plotseling worden weggecijferd. Is er dan wel een wereldbestuur? Persoonlijk meen ik die vraag te moeten bevestigen. Reeds de innerlijke samenhang, de organisatie, die we waarnemen in de levende natuur, in plant en dier sluit de overweging uit, of de wereld slechts een blinde en werktuigelijke afloop van gebeurlijkheden zou zijn.

Maar indien er dan is een wereldbestuur, waarom uit zich dit niet duidelijker in onze menschelijke verhoudingen? Het antwoord zou ik willen zoeken in de richting van een oud dichtwerk, ons overgeleverd in de Joodsche letterkunde, het boek Job. Naar menschelijke waardeering, en bovenal naar het weloverwogen en gevoelige oordeel van Job zelf, is hem op heel onrechtvaardige wijze diep leed overkomen, en in deze stemming spreekt hij den vloek uit over zijn bestaan. Maar als hij zich ten slotte nog dieper bezint en als hij, naar de uitdrukking van zijn volk, komt te staan van aangezicht tot aangezicht voor den Eeuwige, dan ziet hij den afstand tusschen mensch en God zoo groot, dat alle pleidooi en zelfverzekerdheid zwijgen; hoe zou hij twisten met Hem, die het paard en den adelaar maakte; hij begeert slechts te luisteren.

Laat mij trachten, dit antwoord van Job uit de taal van de dichterlijke bezieling over te brengen in de strakke en abstracte begrippen van de bespiegeling.

Onze vraag dan luidde: ons lichaam is zoo kunstig gebouwd; onze ooren, onze oogen alleen reeds zijn zoo fijn ineengevoegd, dat het menschelijke verstand eeuwen noodig heeft, om hun samenstelling, om hun innerlijken arbeid te begrijpen. Hoe komt het nu, dat ons lichaam en onze geest, en hun ontwikkeling in den tijd, die wij het leven noemen, hoe komt het, dat dit alles door zulke vreeselijke ziekten wordt geteisterd; — hoe komt het, dat zoovele bloesems, sierlijk van lijn en teeder van tint, verkwijnen, voor de vrucht zich kan zetten?

En mijmerende over deze vraag, vinden wij het antwoord niet, en wij weten alleen, dat wij ons verdriet niet kunnen verkleinen, dat wij hoogstens het kunnen leeren dragen. En een nieuwe vraag dringt zich naar voren: waarin bestaat dit dragen, waarin bestaat dit leeren? En opnieuw bekijken wij ons zelf, den bouw van ons geestelijke innerlijk. En nieuwe wonderen doen zich aan ons op; temidden van de veelheid onzer zintuigelijke waarnemingen vinden wij het orde-schep-

pende verstand met zijn verrassende redeneeringen en vondsten; dieper weer dan dit verstand vinden wij het gemoed. Alleen reeds om dit gemoed is de gevoelige mensch meer waard dan een oneindige ruimte van doode stof. Maar dieper nog, in de kern van ons gemoedsleven vinden wij een wonderlijke sturende kracht; en een deel van deze kracht noemen wij het geweten, ons oordeel over goed en kwaad, een gericht, welks vonnissen ons zoo diep ternederslaan, welks goedkeuringen onverwachts zoo hoog ons heffen en vertroosten.

Deze zelfbezinning is een deel van ons zelf; zij behoort ons toe; maar haar oordeel is van een hooger gezag; om dit gezag en deze indrukwekkendheid heeft men de moreele zelfbezinning vergeleken met den sterrenhemel. Deze zelfbezinning is ons geestelijke gehoor; zij geeft ons, wanneer wij luisteren, stil luisteren, de beste gronden van troost; uit deze bron hebben geput, telkens weer, de groote godsdienststichters der wereld. Deze moreele zelfbezinning is het raakvlak tusschen de werkelijkheid van het eeuwige en de werkelijkheid van den tijd. Hier is de mensch nabij God; hierdoor leeft God in den mensch.

In deze zelfbezinning, in deze stille verzonkenheid komt de loods aan boord, wanneer de branding hoog staat, wanneer de banken op het verraderlijkste dreigen. En thans, nu ons ontvalt een jongen van goed karakter, die door ernst, ijver en aanhankelijkheid zooveel belofde, thans vertrouwende en geloovende vestigen wij op het werk van dezen loods onze stille aandacht en innigste wenschen; en wij bidden: gij gaaft ons een zware vracht, maak ook sterk onze kracht!

Ik heb gezegd.

Velsen, 5 November 1942.

BAREND FADDEGON.